

حمایت از تولید که در واقع تعیین سیاست کیفری و دادرسی برای رسیدگی به پرونده‌های مرتبط با تولید و اشتغال محسوب می‌شود؛ از جمله دیگر اقدامات مثبت دستگاه قضایی است. این بخشنامه تلاشی بود در جهت اجرای مواد ۶۸۸ و ۶۸۹ آیین دادرسی کیفری که در گذشته اهتمام جدی به آن وجود نداشت و مسئولین واحدهای تولیدی به جای اخطار و معرفی وکیل، احضار می‌شدند. این اقدام باعث می‌شد به دلیل عدم حضور مدیر واحد تولیدی مدیریت کارخانه‌ها با معضلات اساسی مواجه شود.^۱ بخشنامه دادگستری استان تهران با هدف حمایت قضایی از کسب‌وکارهای فضای مجازی و ایجاد وحدت رویه در موضوع کسب‌وکارهای مجازی، بخشنامه ممنوعیت توقیف و فروش ماشین‌آلات واحدهای تولیدی با هدف جلوگیری از تعطیلی این واحدها و بخشنامه‌های مشابه از جمله اقدامات مثبت دستگاه قضایی در دو سال گذشته بوده است؛ اما تا زمانی که قوه قضائیه راهبرد دقیق و وظایف هر دستگاه را به صورت خاص مشخص نکند و سازوکارهای حل دعاوی اقتصادی را سامان ندهد، حمایت از سرمایه‌گذار در حد مطلوب رخ نخواهد داد.

۱۰ قانون مدنی و اصل آزادی اراده‌های طرفین، از اعتبار این‌گونه قراردادهای حمایت می‌کردند. برخی دیگر از قضات معتقد بودند نرخ مصوبه شورای پول و اعتبار قانون آمره است و شرط خلاف آن امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین، هیچ بانکی نمی‌تواند نرخ مازاد بر مصوبه داشته باشد. در بسیاری از موارد شاهد بودیم که دادگاه‌ها دیدگاه اول را می‌پذیرفتند و باعث وارد شدن ضربات اساسی به سرمایه‌گذاران می‌شدند.

۱- ماده ۶۸۸ آیین دادرسی کیفری: هرگاه دلیل کافی برای توجه اتهام به اشخاص حقوقی وجود داشته باشد، علاوه بر احضار شخص حقیقی که اتهام متوجه او است، با رعایت مقررات مربوط به احضار، به شخص حقوقی اخطار می‌شود تا مطابق مقررات نماینده قانونی یا وکیل خود را معرفی نماید. عدم معرفی وکیل یا نماینده مانع رسیدگی نیست.

ماده ۶۸۹ آیین دادرسی کیفری: پس از حضور نماینده شخص حقوقی، اتهام وفق مقررات برای وی تبیین می‌شود. حضور نماینده شخص حقوقی تنها جهت انجام تحقیق و یا دفاع از اتهام انتسابی به شخص حقوقی است و هیچکدام از الزامات و محدودیت‌های مقرر در قانون برای متهم، در مورد وی اعمال نمی‌شود.

۲. سرمایه‌گذاری خارجی

سرمایه‌گذاری خارجی به فرایند رشد اقتصادی کشور پذیرنده از طریق انباشت سرمایه و افزایش ظرفیت تولید، کمک می‌کند. سرمایه‌گذاری خارجی به انتقال فناوری‌های جدید، افزایش میزان فروش و توسعه تکنیک‌های بازاریابی منجر می‌شود. سرمایه‌گذاری خارجی سطح رفاه عمومی را افزایش می‌دهد و با خلق فرصت‌های تجاری جدید و در نتیجه توسعه درآمدهای مالیاتی به بهبود اوضاع اقتصادی کشور پذیرنده کمک می‌کند.^۲

موضوع جذب سرمایه‌گذار خارجی و حمایت از آن در قوانین جاری کشور (از جمله قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی مصوب ۱۳۳۴، قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲، قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۱ و نیز در قوانین برنامه‌های پنج‌ساله توسعه و بندهای ۵، ۸ و ۶۰ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه، بند ۸ سیاست‌های کلی نظام در امور تشویق سرمایه‌گذاری و بند ۱۰ و ۱۱ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی) مورد تأکید بوده است.

نبود قانون جامع در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی

یکی از اقدامات اولیه و مهم کشورها برای جذب و حمایت از سرمایه‌گذار خارجی تدوین قوانین و مقررات منسجم و شفاف در این حوزه است. متأسفانه در کشور ما این موضوع مغفول مانده و باعث شده است سرمایه‌گذار خارجی حقوق و تکالیف خود را از لابه‌لای سایر قوانین مرتبط با این حوزه پیدا کند.

مطابق با ماده ۱۱۱ قانون برنامه پنجم توسعه،

۲- براساس گزارش سالیانه آنکتاب، ایران در سال ۲۰۱۹ توانسته یک میلیارد و ۵۰۸ میلیون دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب کند. ایران در سال ۲۰۱۸ بالغ بر دو میلیارد و ۳۷۳ میلیون دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب کرده بود که بدین ترتیب میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ایران در سال ۲۰۱۹ نسبت به سال قبل از آن ۸۶۵ میلیون دلار معادل ۳۶ درصد افت داشته است. جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایران در سال ۲۰۱۸ نیز ۳۰ درصد افت کرده بود و این در حالی است که سایر کشورها رقم‌های بسیار قابل توجه‌تری از این میزان جذب سرمایه خارجی دارند.

دولت مکلف بوده با اصلاح قوانین و مقررات موجود و اعمال مشوق‌های لازم برای جذب سرمایه‌های خارجی اقدام کند، با وجود اتمام مدت زمان اجرای قانون برنامه پنجم توسعه هیچ‌گونه عملکرد مشخصی در این ارتباط وجود ندارد. البته این نکته قابل ذکر است که برخی قوانین در رابطه با سرمایه‌گذاری خارجی در بورس و تعدادی آیین‌نامه در طول مدت برنامه پنجم توسعه مصوب شده است؛ اما این قوانین مشکلات اساسی و کلان نظام حقوقی کشور در موضوع جذب سرمایه‌گذاری خارجی را حل نکرده است.

عدم تعادل در روابط حاکم بر کارگر و کارفرما در نظام حقوقی کشور

بخشی از هزینه‌های تولید و سرمایه‌گذاری همواره به‌عنوان مزد به نیروی کار پرداخت می‌شود. در صورتی که کارفرما در نوع مواجهه با نیروی کار و تعیین میزان حقوق و مزایای آن اختیارات بیشتری داشته باشد تمایل برای سرمایه‌گذاری در آن منطقه نیز افزایش می‌یابد. در نظام حاکم بر حقوق کار کشور ما، مواردی وجود دارد که باعث می‌شود سرمایه‌گذار خارجی احساس امنیت کاملی از لحاظ برخورد با نیروی کار نداشته باشد. البته قابل ذکر است که بررسی مناسب بودن یا نبودن قانون کار فعلی در این بحث نمی‌گنجد، اما با قاطعیت می‌توان گفت که این قوانین عاملی شده است که حمایت کاملی از سرمایه‌گذار خارجی در رابطه با نیروی کار صورت نگیرد.

به‌عنوان مثال مطابق قانون کار چنانچه سرمایه‌گذار خارجی پس از احداث و راه‌اندازی فعالیت تولیدی‌اش متوجه نیروی مازاد کاری‌اش شود و بخواهد به اصلاح وضعیت بپردازد، نمی‌تواند به راحتی نیروی اضافی را از گردونه خارج نماید. یا اینکه در قانون کار میزان کار کارگران در هفته ۴۴ ساعت تعیین شده، مرخصی استحقاقی‌شان در سال ۲۶ روز، تعطیلات پایان هفته ۵۲ روز و تعطیلات رسمی ۲۵ روز به صورت سالانه ذکر شده است، درحالی‌که مدت ۲۶۰ روز، روزهای کاری در ایران کمتر از مدت مشابه برای بسیاری از کشورهای جنوب شرقی آسیا است. چالش‌هایی مثل نحوه پایان دادن به